

Dino Matošić

1.

- I tako profesor moj Šaponja... čovjek ne može shvatiti da tako, recimo, djetu od pet godina da se sjeća svih detalja. A ja ono, stvarno ono... sad postajem malo senilan i ne možeš sve zapamtiti, ali ono prije, sa roditeljima, prije kad smo živjeli svi skupa, to u tančine sve znan. Kad su oni došli palit Šajine i to... sve znan. Sve, sve, to je nevjerovatno.

2.

- Tu noć su streljali meni, znači oca, njegovog brata Božu, znači to su bila 4... jedan brat je bija u Argentini on je prirodnom smrću umra i ovaj Anutun koji je mene uzeo, preuzeo onu noć kad su Šajine spalili, meni su onda roditelje streljali, ali kako je to bilo... znači ima je još dva brata, oni su umrli prirodnom smrću... Ovi drugi od metka: did, baba i četiri brati. I tetac još. Znači sedam, osam njih je od metka otišlo.

3.

- To je bilo 9. 1. '44. Znači ja sam ima pet godina. Oni su došli u noći između jedanaest i pola noći. Jedanaest i po, tu negdje. Ova kuća gdje ste sada ovdje, tu su bila vrata, znači ova dužina kuće je 15 metara, pet metara i pet kvadrata je ima stric i strina, moji mama i tata pet kvadrata a did i baka drugih pet kvadrata. Znači površine dole smo imali tri etaže. Znači mi smo ostali ovdje stric i strina, mi u sredini, gore na katu i baba i did. Znači bilo nas je šestero, sedmero sa mnom.

4.

- Nekako su naslutili da će doći u Šajine, neko je valda dojavio ili nešto, ali ljudi nisu mogli vjerovati jer više puta su bili i nisu nikad pravili gluposti i to. To noć oni su došli, evo tu je ta kuća, ovdje su bila vrata, gore je spavao stric i strina. On je bio došao iz Francuske, oni su bili dosta... nisu bili siromašni, bili su srednje imućni, i kad su došli Nijemci... al on je znao, ta vrata su imala ona tri železna, sve je zatvorio, prozore i vrata. Oni kad su došli tu, među prvima su došli ovdje. I oni su počeli sa cipelama tući u vrata. Vide da ne mogu otvorit. Su se predomislili, tu su imali kraj sela, koliko, jedno petsto metara... išli su tamo, su imali James, tu imali onaj top, onaj mali top. Sad, došli su tu, a u tom vremenu, dok su oni tu išli po taj top,

stric je ima tu, jer ta kuća je imala gori zidove isto ovako, pregradne, a gore je bio zid, a je bila jedna rupa mala kud se moglo ići na drugi tavan, preko. On je iša gore, i je ima kramp i je nekako tu rupu proširija, i išao je... išao je na tavan. To iz dvorišta se lipo vidi... tavan i ono. Čim je on iša... povuka je ženu sa sobom i ta kuća je išla u zrak. Buuum... to je sve srušeno, i to su se ti komadi, posteljine, to se na dva kilometra poslje tamo našlo. I oni vide... a on je već išo preko... a kad je to zgrmilo, kad se taj zid srušio, mama i tata, mi smo spavali na toj.. na toj drugoj strani. A jedan komad malte je pao na našu... na naš krevet. I onda smo se... tata se probudio i mama, skoči on iz kreveta i kaže – nema nam spasa!

5.

- Mi smo tu možda bili, ono, dok je mama mene uzela, u onaj crni šijalet, i išli smo dole. Znači ovdje dole, gdje je sada, gdje ste bili, ovdje dole gdje imama sada lušijeru, tu je bila jedna štala. U toj štali je bija jedan vol, smo imali volove. Kad smo izašli van, nikoga nije bilo, samo se vidjelo sve gori, cijelo selo, čulo se vrišt od ljudi, i mama govori – Mate probaj ovo, otvoriti ova vrata... da idemo u štalu. Kao za inat, on ta vrata nije mogao nikako otvorit... on je bio dosta jak. Ali šta je to bilo, možda od onog straha ili nešto, to je bilo samo za žicom pretegnuto... dok nisu došli... na susjednu terasu su došli oni, znači fašisti su bili... „Halt, halt“, dva, tri, one revolvere za bubnjećem su imali, dva, tri, puta je upalio u prag od vrati, ja sam vidija kako su iskre ono... onda je tata, on je bio radnik, je ima dokumente od posla, i je reka, on je zna talijanski, vjerovatno i njemački malo, i oni su sačekali. Sačekali su i on pokaže te dokumente... a dole je bio jedan čovjek... tko zna tko je bio on. Govorio je čisto istarski. „Hojte, hojte naprijed, to vam ne valja.“

Je reka. I onda je moj tata onako, je skliznuo, tamo su bile neke zidine i to, i oni su jeno tri, su pucali u njega i mama je počela vrištati na njih, i kad je pa dole je išla na njega, mene je nosila u narjučju, oni su počeli pucat, kako su nju pogodili u grudi, mene u nogu, dva metka imam tu, još mi se poznaje i dan danas. Smo se srušili dole i ja vidim oni pucaju još, čujem, a ja sam vidija kad sam ja plaka, oni su pucali. A kad nisam plaka... i onda sam čuo kad je jedan reka:

„Gotovi su, gotovi...“, to nikad ne zaboravim. Znači gotovi su, gotovi. I još su malo pucali poslje. Tko zna kad su mene isto, kad su pogodili mamu u grudi, mene su jer me nosila tako i kako smo se srušili doli... mjesečina a kao da je dan. I to je bilo, sve ove kuće koje su gorile,

kao usred podne.... i mi smo tako, ja sam leža ispod mrtvih njih, to je bilo možda pola noći ništo, ja sam tu leža možda dva, tri sata, više. Ka sa, se uz mamu stisa, i uz taj vrtac crni šta je imala, ali onda sam shvatija, okrenem se onako na leđa, mama je imala one pletenice, i za glavu san je, govorim: „mama, mama...“ već sam zna da je mrtva. Mislim kao dijete, ali vidim ne javlja se i sam se stisa uz nju. Tu sam stao ovako, i ova kuća od susjede su zapalili i to su sve iskre bile po dvorištu. Iskre sve po dvorištu, a ja sam sam, nigdje nikoga, ja samo se tajim. U to vrijeme kad sam ja bio ispod mrtvih, njih, brata od tate pogodija je snajperista od tamo, jedno više od osamsto metara, pogodija ga je baš isto, u srce, u leđa ga je pogodija, u grudi... i on je došo, skoro na nas je pao, mrtav. To sam vidio, ali ipak nisam znao ko je. I tako smo ostali... Doša je jedan Nijemac, fašista, vidiya sam da nosi bombe, jer ja sam ono... kad sam leža sam si stavia onako malo... ono... jer uvijek su nas dicu plašili da ti Nemci imaju ovo, ono, onda me bilo strah. Ali, ja sam bio pri svjestima i ja gledam i on je išo, još je tu bi čošak, tamo je bi baba i did gori, bacio je bombe, jedno dve, tri bombe je bacija gore, babu je ubija odmah, did je osta ranjen... on je poslje, su ga vodili u bolnicu... a dole je bila puna konoba je bilo vina, bačve ono, te bačve i vino, to.. to je... sve išlo po konobi i to. A stric, on je bio na tavanu, onaj šta je tu... on je bio na tavanu i je gleda kad su nas dole... je gleda na onaj mali prozor, vidiya je kad su mu ubili brata i mene je vidiya tamo. On je poslje, znači to je bilo oko 4 sata i ja sam čuo one zvukove od Jamesova njemačkih, ujutro onako, i ja nisam znao, sam si mislio šta je to sad je odjedanput doša noć... jer kad su se kuće zagasile sve, to se malo.. je doša mrak. Ja gledam, šta je dan, noć, ništa... i kad se ja dignem malo na koljena, vidim nikoga oko mene. I do malo, bilo je možda 4 ujutro, kći od tog strica Bože: „Marija, Marija!“ ...Matošić, ona je isto mrtva, umrla, ona je dotrčala na tatu, počela je plakati. Na svoga tatu, znači brata od oca, mog. I ja dignem se i kažem,

„Marija, ja sam živ!“

Ona da je živa to bi vam ispričala. Ona se prestraši, otrči tamo u kuću, su bile žene i to, i kaže „Mali je živ, mali je živ!“

...i su došli po mene, oni su došli po mene i ona, ta Marija, i su me odvezli.. tamo je bila murva, jedno veliko stablo, i šta ljudi su bili svi premljeni, prestrašeni, oni su mene stavili, tamo su bile neke vreće, oni su me stavili na te vreće, oni nisu znali da sam ranjen, niti nisam

ja znao još, su me stavili na te vreće, hladno, mraz je bija... ja sam počeo plakati i sam reka „Ne mogu ovdje ostati, uzmite me tamo!“

, i onda je došla strina jedna, uzeli me u kuću, tamo njihovu nisu zapalili, tu od mojeg zrana, i tu smo ovega, ova me uzela u narjuče i ja gledam, imam je ovdje jednu školju, po istrijski ono. One pogledaju, tu jedna rana je ovdje. A ja sam išao ranu sa prstom. I sva sreća, to je bilo debelo mese pa nije istekla krv, sam osta... e posle toga, ja sam imao u blizini Škitače, to je blizu, moja mama je bila iz Škitače, i jedno desetak dana su me dali kod te babe, i oni mi govore „Tata i mama su išli u Vodnjan.“... Ne, ne kažem ja, tatu i mamu su ubili Nemci!“

6.

- Ma znate... ja sam... dijete san bija, ja sam se stisa uz nju, i poslje kada je došla ova sestrična od strica, kada me vidila, ja sam se... ja sam nju zva! Jer ona je vidila, ležimo doli, je mislila mrtav sam i ja, a ja sam zva „Marija ja sam živ“... i onda su dotrčali po mene... to ti ta slika, ne može ti... Možda mama da nije... da nije bila tako hrabra, kada je ona vidila da su oca ubili ona je išla u smrt... ona je jednostavno... počela je vikati na njih i šta im sve ružno mije rekla...

7.

- Da, da, to se sjećam, to je kada sam ja plakao oni su pum pum, i onda sam ja šutio... i poslje sam čuo „Gotovi su gotovi!“.. ali dok sam plaka su pucali, vidiš. Znači da sam i dalje plaka, još bi me ubili i mene. Eh to je grozno... to je slika koja ti je uvijek u očima. Zato čovjek kad prođe kroz sve to drugačije i na život gledaš, i kad smo bili mlađi, te nepravde, sve te više pogađa, nego recimo onaj čovjek koji ima normalan život i to... recimo tetke... teta je imala četiri dice, neki Pekica, on je isto tu u Tvornici stakla, mi smo prvi rođaci, on je isto '39. godište, i ja sam uvijek bio s njima, i ja sam uvijek htia da su mi oni brati, a oni su bili... znaš kako je, braća su braća... i ja sam vajak plaka ako neko nije hita doć kod mene, vajak sam bio vezan, sam volia imati nekoga. A to ti je ono...

8.

- Htio sam Vas pitati... kako su pokopali...

- E to, to nisam bio blizu, nisu me pustili.... škola je bila devastirana sva, jer nije bilo drva, onda su oni sve podove i sanduke su napravili od te škole...

- Eko Šaponja moj, i tako život pomalo...

- A pasiva da...

- Teće... i kad ljudima neke stvari... čovjek ne more vjerovat da se to desilo. Ali to te cijelog života... kad god te nešto... uvijek ti je to pred očima. Ja vidim lik još od mame i tate, ono... sa njima kad sam bio... Ali šta ćeš... godine prolaze.